

JOURNAL OF ART AND DESIGN RESEARCHES
SANAT ve TASARIM
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

Elbisede Kup ve Geometrik Desen Algısı*

Line and Geometric Pattern Perception in Dress

Menekşe SAKARYA** Saliha AĞAÇ***

Öz

Moda tasarımı alanı, son yıllarda yeni modellerin ve yüzeylerin tasarlanmasında, çeşitli disiplinlerden, sanat akımlarından, kuramlardan ve sosyolojik olaylardan etkilenmektedir. Bu çalışmada görsel sanatlar içinde önemli bir yere sahip olan Gestalt Algı Kuramı ve “optik yanılsama” olgusu ile onu meydana getiren unsurlar ve biçimler açısından giyside kup ve desen özelliklerinin etkisi araştırılmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye’deki üniversitelerin güzel sanatlar, mimarlık ve tasarım bölüm veya programlarındaki (Endüstri Ürünleri Tasarımı, Görsel Sanatlar ve Resim, Grafik ve Grafik Tasarımı, İç Mimarlık ve Mimarlık, Moda ve Tekstil Tasarımı) öğretim elemanları oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular arasında; Aynı kuplu farklı kumaş desenli elbise modelleri arasında en çok dikey ince çizgili ve balıksırtı desene sahip olanların ince, dikey ince ve kalın çizgili olanların ise uzun algılandığı tespit edilmiştir. Yatay kalın çizgili desene sahip elbisede ise algı geniştir. Desen algısında önceki öğrenme ve deneyimlerin etkili olduğu ulaşılan bazı sonuçlar arasındadır.

Anahtar Sözcükler: Görsel algı, Optik yanılsama, Gestalt İlkeleri, Moda tasarımı.

Abstract

The field of fashion design has been influenced by various disciplines, art movements, theories and sociological events in the design of new models and surfaces in recent years. In this research, Gestalt Perception Theory and the phenomenon of "optical illusion", which has an important place in visual arts, and the effect of line and pattern features on clothing in terms of the elements and forms that make it up were investigated. Survey method was used in the research. The population of the study of fine arts universities in Turkey has created lecturers in architecture and design department or program (Industrial Product Design, Visual Arts and Painting, Graphic and Graphic Design, Interior Architecture and Architecture, Fashion and Textile Design). Among the findings obtained from the research; It was determined that among different fabric patterned dress models with the same line, those with vertical thin stripes and herringbone patterns were perceived as thin, vertical thin and thick stripes were perceived longer. The perception is wide in the dress with horizontal bold striped pattern. It is among some results that previous learning and experiences are effective in pattern perception.

Keywords: Visual perception, Optical illusion, Gestalt Principles, Fashion design.

Alıntılama: Sakarya, M. & Ağaç, S. (2020). Elbisede kup ve geometrik desen algısı. *Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi (STAR)*, (1), 14-36.

***Makale:** Sakarya, M. (2018). “Giysilerdeki Kup ve Desen Özelliklerinin Beden Formunun Algılanmasına Etkisi” isimli doktora tezinden türetilmiştir.

****Sorumlu Yazar:** : Doktor Öğretim Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, msakarya@ohu.edu.tr, ORCID ID. 0000-0003-2285-4448.

*****İkinci Yazar:** Profesör Doktor, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, saliha.agac@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2507-2361.

Giriş

Giyimin vücudu iç ve dış etkenlerden korumanın yanı sıra bireye sağladığı konforla rahatlık vermek, topluma kabul ettirmek ve beğeni kazandırmak gibi son derece önemli işlevleri bulunmaktadır. Moda, “insanların değişiklik arama ve yeni biçimler ortaya koyma tutkusu” (Altınay ve Yüceer, 1992: 3) olarak tanımlanır. Genellikle giyim kuşamla eş anlamlı ve tasarım disiplinleri içerisinde insan bedeni ile en çok ilişkisi olan alan olarak bilinir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu alan kendini en çok kadın giyiminde hissettirmektedir.

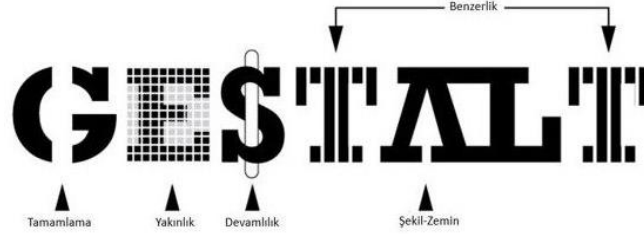
Giysinin bireyin vücuduna uygunluğu ve hareket serbestisi sağlamanın yanı sıra estetik görünüm kazandırması da satın almada önemli etkenler arasında yer alır. Bir giysinin estetik ve fonksiyonel karakteristikleri o giysinin vücuda doğru oturma derecesi ile ilişkilidir.

Kadınların çoğu, dünyanın en başarılı tasarımcıları tarafından giydirilseler dahi modeller vücut yapılarına uygun olmadığında sonuçlar gözü oldukça rahatsız edici olabilmektedir. Vücuda uygun, renk, desen ve aksesuarı seçebilmek için vücut özelliğinin ve vücut tipinin bilinmesi gerekmektedir. Giysi tercihi kumaş, model ve renk seçerken vücudun güzel bölgelerine dikkat çekilmeli ve kusurlu tarafları gizlenmelidir. Modelin ayrıntıları, öyle düzenlenmelidir ki; göz, kimi zaman herhangi bir noktaya takılmadan kolayca hareket edebilmeli, kimi zamanda kusurların gizlenmesi için bir noktaya sabitlenmelidir. Bu durum daha çok motif, çizgi, kesik, şekil, renkler, dikiş türleri, düğmeler gibi çeşitli biçim, teknik ve süsler kullanılarak sağlanmaktadır (Sakarya ve Ağa, 2017: 496).

Algı, araştırmacıların farklı teori ve yaklaşımlarla açıklamaya çalıştıkları insan üzerindeki oluşumunu irdeledikleri, uyarıların yorumlanması ile ilgili geniş kapsamlı bir süreçtir. Görme ve algılama görsel algının temelini oluşturmaktadır. İnsan gözünde görme işleminin gerçekleşmeye başlamasından itibaren görsel algı süreci başlamaktadır. Bir nesnenin algılanmasında “görme” en önemli duyu olduğu bilinir. İnsanın nesneyi görmesi ve gördüğü nesneyi ayırt etmek için beyinde yorumlaması algıda ön koşuldur. Nesnelerin algılanması ve yorumlanabilmesinde algı gibi görsel algı da büyük önem taşımaktadır (Beyoğlu, 2015: 333).

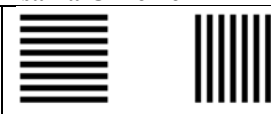
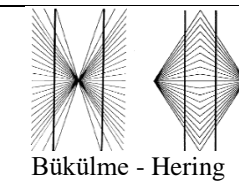

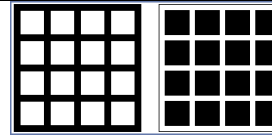
Tasarım alanındaki her yeni yaklaşım değişik bir akım ya da üslup olarak ele alınmasına karşın, bunların yararlandıkları ilkeler temelde aynıdır. Bir insanın nasıl gördüğü ve görsel bilgiyi nasıl anlamlı bir bütüne dönüştürdüğünü araştıran Gestalt Psikoloji Okulunun bu alanda elde ettiği sonuçlar, tasarım ilkelerini belirleyen başlıca faktörler arasındadır (Çağlayan, Korkmaz ve Öktem, 2014: 161). Birçok alanda olduğu gibi Moda Tasarımı alanı da pek çok disiplinden yararlanmaktadır. Psikoloji bilimi de bu disiplinlerin arasında yer almaktadır. Psikolojideki algı teorileri içinde yer alan Gestalt Algı Kuramı, moda tasarımı alanını da yakından ilgilendirmektedir.

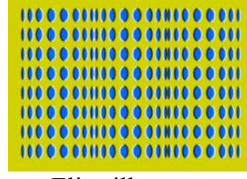
“1900’lerde Alman ve Avusturyalı psikologların ortaya attıkları “Gestalt” kavramı, temelde insan gözünün görsel deneyimleri nasıl organize edip algıladığını” araştırmaktadır (Ceylan ve Bahattin Ceylan, 2018: 1083). Gestalt Kuramına göre; algıyı örgütlemadaki yardımcı ilkeler şöyledir: Şekil-Zemin ilişkisi, Yakınlık İlkesi, Benzerlik İlkesi, Tamamlama İlkesi ve Devamlılık İlkesidir (Görsel 1) (Erişti, Uluuysal ve Dindar, 2013: 49).

Görsel 1. Gestalt kuramı ilkeleri (URL 1).

Göz tarafından toplanan bilgiler optik sınırlar aracılığıyla beyne iletilmekte, görme aslında gözde değil beyinde oluşmaktadır. Gözün yapısında bulunan “kör nokta” kimi zaman optik sınırlardan gelen sinyalleri beynin yanlış yorumlamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla, göz ve beyin doğruyu görmeye çalışırken bir yandan da yanılsamalara neden olabilmektedir. Beynin ortaya çıkardığı yanlış algılama yorumları o kadar çoktur ki, bunlara psikolojide "Algı Yanılması" veya "Optik/Görsel Yanılsama" denilmektedir (Sarnıç, 2011: 4). Optik yanılsama kavramı, nesnel olarak “gerçek” görüntülerden farklı algılanan görüntüleri tanımlamaktadır. Her ne kadar konu bilimsel olarak tümüyle açıklığa kavuşmamış olsa da yanılsamaların hem fizyolojik hem de psikolojik süreçler birlikte olduğunda etkili olduğu yönünde bir fikir birliği bulunmaktadır. Optik yanılsamaların parlaklık ve kontrast, hareket, geometri ve açı, üç boyutlu, bilişsel durumlar ve renk gibi kimi etkenlere bağlı biçimlerinin var olduğu bilinmektedir (Görsel 2) (Buğdaycı, 2008: URL 2). Optik yanılsamalar, insanlar üzerinde farklı disiplinlerin çalışma alanına giren etkilere sahiptir. Gestalt ilkeleri, görsel algı çalışmalarıyla keşfedildiğinden (Bulduk, 2014, s. 81) optik yanılsama biçimlerini de etkilemektedir.

Geometri ve Açı Yanılsama Örnekleri			
 Dikey - Yatay	 Oppel-Kundt	 Helmoltz Kare	 Bükülme - Hering
Parlaklık ve Kontrast Yanılsama Örnekleri			
 Işınlama	 Hermann Grid		
Hareket ve Zaman Yanılsama Örnekleri			

Elips illüzyonu

Görsel 2. Optik yanılsama biçimi örnekleri (Sakarya, 2018: 28 -35).

Kapsamlı ve disiplinlerarası bir olgu olan optik yanılsamalar çeşitli bilimsel çalışmalar ışığında farklı disiplinleri de etkisi altına almaktadır. Sayıca çok ve çeşitli optik yanılsamanın var oluşu, psikologları, sanatçıları, tasarımcıları, mimarları, mühendisleri vb. birçok farklı disiplinin ilgisini çekmektedir. Ayrıca optik ve kinetik sanat akımları gibi çeşitli sanat akımları üzerinde de etkisi son derece hissedilmektedir. Son yıllarda özellikle moda tasarım alanı içinde yer alan giysi modellerinde, stil, silüet ve kumaşlarda optik yanılsama biçimlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Gestaltçılar'a göre "bir görseldeki bütün, onu oluşturan parçaların toplamı değil, fazlasıdır" (Sengir, 2019: 71) anlayışı, nesne ve şekilleri teker teker değil, bir bütün olarak algıladığımızı belirtir. Bu durum, bazen yanılsamalara sebep olabilmektedir. Çünkü ayrıntı, bütünün içinde kaybolmaktadır. Giysi tasarımında desen, form, kup gibi ayrıntıların kullanımı ile ortaya çıkan modeller bu anlayışın önemli göstergeleri arasındadır.

Optik yanılsamaların görsel sanatları etkilemesiyle 1960'larda ortaya çıkan Optik Sanat akımının renk ve biçimleri de moda tasarımında kullanılmaktadır. Optik Sanat yapıtlarında hareket; yatay, düşey ve uzamsal olarak, doğrudan görsel algıyı hedefleyerek ve yanılsamalara dayanarak oluşturulur. Yanılsama; kullanılan çizgi, desen, form ve renkle meydana getirilir (Avcı Tuğal, 2012: 92). Tasarımı oluşturan öğeler arasında yer alan çizgi, giysilerde eskiden beri çeşitli şekillerde ve farklı biçimlerde kullanılmıştır. Bu kullanım kimi zaman yüzeyde doku olarak; perspektif, renk kontrastları, hareket ve form ile sağlanmış, kimi zaman da giysiye yüklediği mesaj açısından anlamlandırılmıştır.

Gözün gördüğü, tek boyutlu (uzunluk) sembolüne, çizgi denir. Geometrik karakter bakımından düz çizgi, eğri çizgi ve kırık çizgi olarak üçe ayrılmaktadır. Giysilerde çizgiden bazen bir elbisenin kesiti veya ana hattı, bazen de elbise içindeki açıklığı bölen stil çizgisi olarak bahsedilebilir (Ağaç ve Sakarya, 2015: 152). Çizgiler giysilerde iki temel yolla kullanılır. Bunlar, yapısal ve dekoratif olarak sınıflandırılmaktadır;

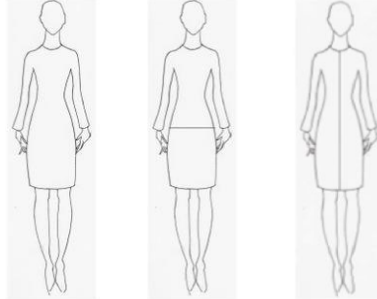
Yapısal çizgiler: Elbise kumaşı düz olduğunda dikkat çekici olmaktadır. Dikişler, kuplar, pensler, pililer, kırışıklıklar, kıvrımlar ve büzgüler gibi çizgilere ayrıca yaka dış kenarları, manşetler, kemerler, etek uçları, cepler gibi elbise parçalarına yapısal çizgi adı verilmektedir.

Dekoratif çizgiler: Dekoratif çizgiler ise giysi yüzeyine detay eklenmesi ile oluşturulur. Elbiseyi basitçe dekore etmek ve daha ilgi çekici hale getirmek için eklenirler. Düğmeler, süs dikiş, kordonlar, fitil, verev bant, dantel kenarları, fırfırlar, püsküller vb. eklenmesi yolu ile giysiye stil ve kişilik katarlar. Şeritler, ekoseler, balıksırtı, kareli desenler vb. kumaş desen çizgileri de ayrıca dekoratif çizgi unsuru olarak kullanılırlar (Anitha, 2005).

Giysi tasarımında çizgi ögesi, giysinin genel görünümü ve tarzı hakkında bilgi verir. Giysi tasarımcısı giysideki kup ve benzeri hatları göstermede çizgi ögesini kullanır. Çizgi ögesi; düz, verrev ve eğri şekillerden modele en uygun olanı tercih edilerek kullanılır. Çizgilerin giysilerde kullanıldıkları türleşme yoğunluklarına (ölçüye, aralıklara, tonlara, yönlerine) bağlı olarak insanlarda bazı duyuşsal etkiler ortaya çıkardığı bilinmektedir. Çizgiler:

- Konumlarına göre: Yatay, dikey, eğik
- Biçimlerine göre: Düz, eğri, kırık
- Şekillerine göre: Kalın, ince,
- Tonlarına göre: Açık, koyu, orta,
- İlişkilere göre: Pozitif, negatif
- Etkisine göre: Aktif, dinamik, pasif, statik, etken, edilgen
- Yoğunluğuna göre: Sık, seyrek, yalın, grift, kuru, duyarlı (Olgaç, 2005: 16) olarak sınıflandırılmaktadır.

Çizginin gittiği doğrultuda göz bu hattı takip eder ve içinden geçtiği bölgeyi bölümlere ayırır, böylece boşlukta bir kırılma noktası temin eder. Bazen bir şekli veya silueti tanımladığı gibi bazen de bir ruh hali veya bir karakteri taşır. Çizgi, yükseklik ve genişlik gibi görsel illüzyonlar ile bir figürün daha ince veya daha kalın görünmesini sağlar (Anitha, 2005). Tasarımda yer alan çizginin bir şeyi sınırlamasının veya belirtmesinin dışında görsel algı üzerinde kullanıldığı yerdeki durumuna göre kişiye yüklediği psikolojik etkiler de söz konusudur (Olgaç, 2005: 16). Bu açıdan bilim adamları yaptıkları araştırmalarda çizginin görsel algı üzerinde farklı etkilerini incelemişlerdir. Örneğin bir elbisenin kalça hizasında oluşturulan yatay çizgi bedeni kısa (Görsel 3) ya da boyuna çizgilerin daha uzun ve ince, enine çizgilerin daha kısa ve şişman gösterdiği anlayışı bu etkiler arasında yer almaktadır.

Görsel 3. Çizgilerin giysileri bölümlendirmesi (URL 3).

Giysi tasarımında çizginin görsel algı üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler arasında boyuna çizgilerin daha uzun ve ince, enine çizgilerin ise daha kısa ve şişman gösterdiği anlayışı ilk sırada yer almaktadır. Bu durum son yıllarda araştırmacıların son derece dikkatini çekmiş ve moda dünyasında klasikleşmiş bir anlayışın değişmesine neden olmuştur. Yaygın olan bu anlayış, yapılan bazı araştırmalar ile (Helmholtz'un (1867) kare yanılması) çelişmiştir. Helmholtz 'un kare yanılmasında, dikey çizgilerin aksine yatay çizgilerin daha uzun ve ince görünüm sağladığı belirtilmektedir (Swami ve Harris, 2012). Imai 1982'deki yaptığı araştırmada yatay çizgili karenin gerçek boyutundan %14 daha uzun algılandığını ve dikey çizgili karenin ise gerçek boyutundan %4.06 daha geniş algılandığını bildirmiştir (Mikellidou, 2012: 20).

Taya ve Miura, (2007) iki boyutlu dikey çizgilerin, vücut yapısına uygun üç boyutlu forma dönüştüklerinde ince bir beden izlenimi vermekte olduğunu, böylece Helmholtz'un kare etkisinin dikey çizgilerle ilgili iddiasının zayıfladığı yönünde görüş bildirmişlerdir (aktaran: Thompson ve Mikellidou, 2011).

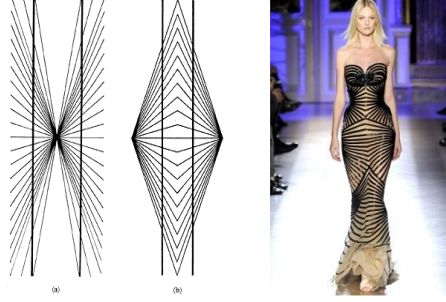
Thompson ve Mikellidou (2009, 2011) yaptıkları farklı deneyler ile daha önce elde ettikleri sonuçları destekler bulgulara ulaşmıştır. Özellikle yaptıkları deneylerin birinde, katılımcılara aynı ebatlarda yan yana duran yarım gövdeli iki mankene giydirilen biri dikey ve diğeri yatay çizgili straplez giysilerden hangisinin genişlik algısı verdiğini sormuşlardır (Görsel 4). Sonuçta ise dikey çizgili mankenin giysisine göre yatay çizgili mankenin %10.7 'den fazla oranda daha geniş olması gerektiği algısı ortaya çıkmıştır (Thompson ve Mikellidou, 2011). Araştırmacılar bu sonuçları yatay çizgilerin kadın giysilerinde kullanıldığında geniş beden etkisi vermediği ve daha ince bir görünüm sağladığı şeklinde yorumlamışlardır (Swami ve Harris, 2012).

Görsel 4. Dikey ve yatay çizgili straplez giysinin karşılaştırılması (Thompson ve Mikellidou, 2011).

Chen ve Peng, 2013 yılında yaptıkları çalışmalarında 24 ve 33 yaş aralığında Tayvanlı kadın modelleri boy ve kilo açısından standartlaştırılmış dört gruba (Grup A- kısa ve zayıf, Grup B- kısa ve şişman, Grup C-uzun ve zayıf ve Grup D-uzun ve kilolu) ayırmışlardır. Genişliği 1 cm olan dikey ve yatay çizgili örgü kumaşlardan dikilen, birisi dikey çizgili ve diğeri de yatay çizgili iki adet giysinin uzunluğu da ayrıca giyen kişinin boyuna uygun tasarlanmıştır. Araştırmaya denek olarak katılan her bir modelin oluşturulan iki giysiyi denemeleri istenmiş ve bütün modellerin fotoğrafları aynı ortamlarda, aynı açıdan, önden, arkadan ve yanlardan çekilmiştir. Oluşturulan anket ile Tayvanlı öğrencilerin görüşleri analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları Peter Thompson'ın (2009) "yatay çizgili giyenlerin dikey çizgiler giyenlere göre daha ince algılandığı" görüşü ile ters düşmüş olup sonuçta yatay çizgili giysiler giymek giyenleri daha zayıf göstermemiştir (aktaran: Chen ve Peng, 2013). Yapılan diğer çalışmalarda (Swami ve Harris, 2012; Chen ve Peng, 2013) ise yine bulgular Thompson'ın sonuçlarını desteklememiştir. Swami ve Harris'in (2012) 120 lisans öğrencisi ile yaptığı araştırmalarında Thompson ve Mikellidou'nun (2009, 2011) kullandığı yöntemden farklı olarak uyarıcılara eş zamanlı sunumu yerine, aynı modele sırayla giydirilen dikey, yatay çizgili ve düz renk olan üç elbisenin farklı zamanlarda sunumu ile değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre dikey çizgili ve düz elbisede aynı beden etkisi, yatay çizgilerin ise biraz daha geniş beden algısı olduğu görülmüştür.

Moda tasarımı alanına ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların haricinde moda sektöründe yer alan marka ve tasarımcılarında bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu yanılsamaları uyguladıkları görülmektedir. Görsel 5'te Zuhair Murad'ın 2012 yılına ait şifon üzerine siyah şeritler ile oluşturduğu elbise, açılı, yatay, dikey ve diyagonal çizgi efektleri ile hareketlendirilmiştir. Vücut formuna uygun şekillenen çizgiler (Hering yanılsaması örneği gibi) bir merkezden dağılmakta ve derinlik etkisi oluşturmaktadır. Bu merkezler bel, basen ve elbise eteğinin yan dikişleri olup vücut hatlarını daha belirginleştirmekte ve optik bir yanılsama yaratmaktadır (Ağaç ve Sakarya, 2015: 153).

Görsel 5. Hering yanılsaması - Zuhair Murad – 2012 (Ağaç ve Sakarya, 2015).

Çizgiler dikey ve yatay olarak kullanıldıklarında, hatlar arasındaki boşluk doğrultusuna bağlı olarak bir alanı genişletir veya daraltır (Görsel 6.). Uzak aralıklı çizgiler daha yakın olmalarına göre figürün daha geniş görünmesini sağlarlar. Merkeze doğru yönelen düz bir çizginin her bir ucuna diyagonal çizgiler (ok çizgisi) eklendiği zaman her bir uçtaki çizgilerin gözü dışarıda tutması nedeniyle göze daha kısa görünmektedir (Lujan, 2013: URL4).

Görsel 6. Çizgilerin dikey ve yatay kullanımı (Lujan, 2013 - URL 4).

Kişi veya markayı oluşturan elementlere özgü bir stilin yaratılması, güçlü görsel bir yeteneğin yanı sıra; sanat ve bilimin ahenkle bir araya getirilmesiyle mümkündür. Bir tasarımcının işinin en önemli kısmı, çizgiyi yorumlayışı tarzı ve kesimidir. Moda tasarımcısının stili kabullenildikten sonra ona ulaşmak için uygulanabilecek kesim tarzları ise sonsuzdur.

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda moda tasarım alanı ile ilgili tasarımcıların özgün çalışmalar ortaya çıkarabilmeleri, tüketiciye alternatif eğilimler sunabilecek bir vizyona sahip olabilmeleri için yapılan bilimsel çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır. Bu araştırmada görsel sanatlar içinde önemli bir yere sahip olan Gestalt Algı Kuramı ve “optik yanılsama” olgusu ve onu meydana getiren unsurlar içinde yer alan optik yanılsama biçimleri açısından giyside çizgi ve kumaş unsurları ile oluşturulan kup ve desen özelliklerinin etkisi araştırılmıştır. Buradaki temel amaç kadınların seçtikleri elbiselerdeki kup ve desen özelliklerinin görsel algı açısından insanlarda bıraktığı etkileri ortaya koymaktır. Bu etkilerin ölçülmesiyle kadınlar, kimi zaman bedenlerindeki düzensizlikleri gizlemede, kimi zaman da değişik formlardaki kup ve desen özelliklerine sahip elbiseleri tercih ettiklerinde insanların zihninde algısal olarak farklı izlenimler bırakacakları tahmin edilmektedir. Çalışma genel olarak tasarım disiplinine katkı sağlayacağı gibi çeşitli yönleri ile moda tasarımı alanına ve moda sektörüne de katkı sağlayacaktır.

Yöntem

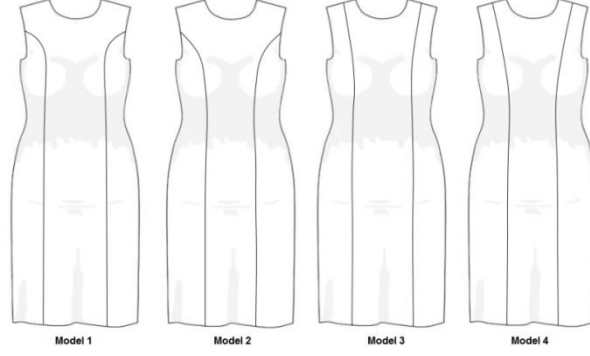
Araştırmanın belirlenen amacı doğrultusunda yöntemi tarama olarak belirlenmiştir. Yöntem iki aşamalı olarak planlanmıştır. Öncelikle giysilerde en fazla kullanılan dikey kup formuna sahip dört adet elbise modeli belirlenmiştir. Elbise modeli yuvarlak yakalı ve kolsuz, midi (diz boyu) etek boyuna sahiptir. Elbise modeli ve kupları, giysi teknik çizim programında 38 beden ölçülerine uygun olarak ölçeklendirilerek hazırlanmış ve photoshop programında elbise üzerinde uygun tonlarda boyama yapılarak derinlik (göğüs, bel ve etek ucu) etkisi kazandırılmıştır. Seçilen geometrik ve zıt kumaş desenleri bu elbise formlarına photoshop programında giydirilmiştir. Bu kumaş desenleri görsel algı kuramlarından Gestalt ilkeleri ve optik yanılsama biçimleri (Geometri ve Açı Yanılsamaları: Helmholtz Kare, Parlaklık- Zıtlık ve Hareket) açısından elbise üzerindeki kup ve desen özelliklerinin etkisini ölçmesi için tercih edilmiştir. Farklı dikey kup varyasyonu ile ortaya çıkan dört elbise modeline yedi kumaş deseni photoshop programında giydirilmiş ve her kumaş desenine ait farklı kuplu dört elbise modeli ortaya çıkmış olup toplam 28 adet elbise modeli görseli elde edilmiştir. Daha sonra her elbiseye birer numara verilmiştir. Bulgulara ait açıklamalarda, yorumlarda ve sonuçlarda elbiseler, bu model numaraları ile anılmıştır (Görsel 7). Verilen model numaraları her bir elbise için aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Model 1: Kol Oyuntusundan Gelen Geniş Kup Formlu

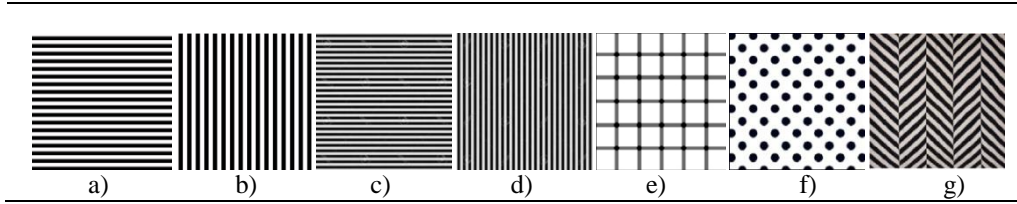
Model 2: Kol Oyuntusundan Gelen Dar Kup Formlu

Model 3: Omuzdan Gelen Geniş Kup Formlu

Model 4: Omuzdan Gelen Dar Kup Formlu

Görsel 7. Dikey kup modelleri (Sakarya, 2018: 56).

Görsel 8. Geometrik- kontrast renkli kumaş desenleri (Sakarya, 2018: 56).

Birinci aşaması tamamlanan araştırmanın ikinci aşaması için araştırmacılar tarafından ilgili literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda elde edilen elbise modellerine ait görseller kullanılarak bir "Görsel Algı Anketi" geliştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında ankette yer alan farklı desenli aynı kuplu elbise modellerinin araştırmanın evreni doğrultusunda katılan öğretim elemanları tarafından elbisede kup ve desen özelliklerinin beden formunun algılanmasına etkisi araştırılmıştır.

Ankete pilot çalışma yapılarak son şekli verilmiş ve örneklem grubuna elektronik (online) olarak uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini algılarının yüksek olması nedeniyle, Türkiye’de bulunan devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde bulunan fakülte ve yükseköğretime bağlı Endüstriyel Tasarım/Endüstri Ürünleri Tasarımı, Görsel Sanatlar, Görsel Sanatlar ve Tasarımı, Resim, Grafik ve Grafik Tasarımı, İç Mimarlık, İç Mimarlık Çevre Tasarımı ve Mimarlık, Moda Tasarımı, Moda ve Tekstil Tasarımı, Tekstil ve Moda Tasarımı, Tekstil Tasarımı, Tekstil Tasarımı ve Üretimi alanında lisans düzeyinde eğitim veren bölüm veya programlarda görevli öğretim elemanları oluşturmuştur. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde ise Olasılıklı Örneklem Yöntemlerinden "Tabakalı Örneklem Yöntemi" kullanılmıştır. Tabakalı örneklem özellikle evren üyelerinin eşit dağılımı söz konusu olmadığı durumlarda kullanılır. Evrendeki alt grupların ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlayan bir örnekleme türüdür. Tabakalı örneklem, sınırları tespit edilmiş bir evrende alt tabakalar veya alt birimler mevcut olduğunda kullanılmaktadır (Koç Başaran, 2017: 488).

Araştırmanın 2017-2018 öğretim yılında eğitim veren Tablo 2.1.’de belirtilen bölüm ve programlardaki öğretim elemanlarına Üniversitelerin Resmi Web sayfalarından tek tek sayılarak tespit edilen evreni, toplam 3567 kadın ve erkek öğretim elemanından oluşmuştur. Ayrıca öğretim elemanlarının bölüm veya programlara göre sayıları bu çizelgede belirtilmiştir. Elektronik olarak gönderilen ankete cevap veren öğretim elemanı sayısı 416 kişidir. Uygulanan anketlerden 34 tanesi eksik, boş ve hatalı doldurulduğu ve tutarsızlık tespit edildiği için değerlendirme dışı bırakılmış, 382 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 1.

Örneklem grubunu oluşturan öğretim elemanlarının bölüm ve programlara göre dağılımı

Bölüm /Program		Öğretim Elemanları			
Grup	Yeni Grup	Evren	Ulaşılmaması Hedeflenen Örneklem Sayısı %10	Ulaşılan Örneklem Sayısı	%
Endüstriyel Tasarım/Endüstri Ürünleri Tasarımı	Endüstri Ürünleri Tasarımı	332	32	36	9,4
Görsel Sanatlar, Görsel Sanatlar ve Tasarımı, Resim	Görsel Sanatlar ve Resim	428	41	50	13,1
Grafik ve Grafik Tasarımı	Grafik ve Grafik Tasarımı	354	35	37	9,7
İç Mimarlık, İç Mimarlık Çevre Tasarımı ve Mimarlık	İç Mimarlık ve Mimarlık	2160	210	212	55,5
Moda Tasarımı, Moda ve Tekstil Tasarımı, Tekstil ve Moda Tasarımı, Tekstil Tasarımı, Tekstil Tasarımı ve Üretimi	Moda ve Tekstil Tasarımı	293	29	47	12,3
TOPLAM		3567	347	382	100

Anket, elektronik (online) olarak 2017-2018 öğretim yılında eğitim veren bölüm ve programlardaki öğretim elemanlarına Üniversitelerin Resmi Web sayfalarından (Ocak-Şubat 2018) tespit edilen e-posta adreslerine gönderilmiştir. Anketin veri dönüşleri aynı yılın Nisan ayında başlamış ve Haziran ayı sonunda sonlandırılmıştır. Öğretim elemanlarının araştırma verilerinin toplanmasında araştırmaya katılmaya gönüllü olmaları esasına dikkat edilmiştir.

Araştırmanın verileri nicel yöntemler kullanılarak elde edilmiştir. Hazırlanan birinci veri toplama aracı, araştırmanın konusu, kapsamı ve sınırlılıklarına bağlı olarak bir "Görsel Algı Anketi" niteliğindedir. Eşit aralıklı ölçek özelliği taşımadığından parametrik olmayan (non-parametrik) bir test olarak kabul edilmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler, gerekli düzenlemelerin ardından bilgisayar ortamına The Statistical Packet for The Social Sciences (SPSS - 22.0) paket programına aktarılmış, istatistiksel incelemesi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarına ait demografik bilgilere ilişkin analizler frekans ve yüzde (%) ağırlıkları bulunarak sunulmuştur. Öğretim elemanlarının farklı kumaş deseni ve aynı kuplu elbise algılarına yönelik oluşturulan seçeneklere ait algının *ince*, *geniş* ve *uzun* olduğu yönündeki görüşleri frekans ve yüzde oranları ile bölüm veya programlar değişkenine ait görüşleri çapraz çizelgelerde karşılaştırılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Bölüm veya programlara göre verilen cevapların istatistiksel ilişkisi $p < 0.050$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Anlamlılık ilişkisi bulunmayan durumların yorumu verilmemiştir. Bulgular, çizelgeler ve yorumlar halinde sunulmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, Görsel Algı Anketi ile elde edilen verilerin analizleri yapılarak, bulgular çizelgeler, açıklamalar ve yorumlar şeklinde sunulmuştur.

Öğretim Elemanlarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının demografik özelliklerine ilişkin bilgilere göre; Öğretim elemanlarının oluşturduğu örneklem grubunun %75,4'ü kadın, %24,6'sı ise erkektir. Unvanlarına göre dağılımı incelendiğinde, %37,4'ü araştırma görevlisi, %28,5'i doktor öğretim üyesi, %17,5'i öğretim görevlisi, %10,7'si doçent, %5,8'i ise profesördür. Öğretim elemanlarının öğrenim düzeyleri, %49,3'lük oranla doktora, %33,8 oranla yüksek lisans, %14,7 oranla sanatta yeterlilik ve % 2,1'lik oranla lisanstır. Çalışma yıllarına göre dağılımlar incelendiğinde ise en fazla yığılmanın 0-5 yıl (%39,5) ile 6-10 yıl (%21,7) olduğu tespit edilmiştir.

Öğretim Elemanlarının Farklı Kumaş Desenli Aynı Kuplu Elbise Model Algılarına Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının farklı desene sahip geniş kup (kol oyuntusundan gelen- geniş kup: Model 1) formlu elbise modellerini algılamalarına ve aralarındaki ilişkiye yönelik; bölüm veya programlarına ait analiz bulguları Tablo 2' de sunulmuştur.

Görsel 9. Kol oyuntusundan gelen geniş kup (Model 1) formlu elbise modelleri.

Tablo 2.

Bölüm veya programlara göre farklı desenli aynı (kol oyuntusundan gelen – geniş kuplu: Model 1) elbise modelleri çapraz analizi

			İnce							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	0	15	1	3	0	1	16	0	36
		%	0,0	41,7	2,8	8,3	0,0	2,8	44,4	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	0	18	2	9	2	1	17	1	50
		%	0,0	36,0	4,0	18,0	4,0	2,0	34,0	2,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	3	15	2	6	0	0	11	0	37
		%	8,1	40,5	5,4	16,2	0,0	0,0	29,7	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	11	87	7	31	8	11	56	1	212	
	%	5,2	41,0	3,3	14,6	3,8	5,2	26,4	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	2	23	2	3	0	3	13	1	47	
	%	4,3	48,9	4,3	6,4	0,0	6,4	27,7	2,1	100,0	
Toplam	Sayı	16	158	14	52	10	16	113	3	382	
	%	4,2	41,4	3,7	13,6	2,6	4,2	29,6	0,8	100,0	
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 25,169				Sd 28		Sig.(p) 0,619	Expected Count 0,28	
			Geniş							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	2	1	19	3	7	3	1	0	36
		%	5,6	2,8	52,8	8,3	19,4	8,3	2,8	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	7	4	30	1	3	4	0	1	50
		%	14,0	8,0	60,0	2,0	6,0	8,0	0,0	2,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	6	1	16	4	8	1	1	0	37
		%	16,2	2,7	43,2	10,8	21,6	2,7	2,7	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	23	12	100	24	22	23	7	1	212	
	%	10,8	5,7	47,2	11,3	10,4	10,8	3,3	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	5	1	25	3	6	6	0	1	47	
	%	10,6	2,1	53,2	6,4	12,8	12,8	0,0	2,1	100,0	
Toplam	Sayı	43	19	190	35	46	37	9	3	382	
	%	11,3	5,0	49,7	9,2	12,0	9,7	2,4	0,8	100,0	
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 26,402				Sd 28		Sig.(p) 0,551	Expected Count 0,28	
			Uzun							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	1	11	2	10	1	2	9	0	36
		%	2,8	30,6	5,6	27,8	2,8	5,6	25,0	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	1	26	1	10	1	0	10	1	50
		%	2,0	52,0	2,0	20,0	2,0	0,0	20,0	2,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	0	18	3	8	2	1	5	0	37
		%	0,0	48,6	8,1	21,6	5,4	2,7	13,5	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	4	66	7	68	8	12	46	1	212	
	%	1,9	31,1	3,3	32,1	3,8	5,7	21,7	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	0	21	1	13	3	2	3	4	47	
	%	0,0	44,7	2,1	27,7	6,4	4,3	6,4	8,5	100,0	
Toplam	Sayı	6	142	14	109	15	17	73	6	382	
	%	1,6	37,2	3,7	28,5	3,9	4,5	19,1	1,6	100,0	
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 43,351				Sd 28		Sig.(p) 0,032	Expected Count 0,57	

Tablo 2' de farklı desene sahip kol oyuntusundan gelen ve geniş kup (Model 1) formlu elbise modelleri ile ilgili yapılan analize göre; Endüstri Ürünleri Tasarımı (%44,4) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *ince* olan elbise algılarının balıksırtı desene sahip olan *model 7*; Görsel Sanatlar ve Resim (%36,0), Grafik ve Grafik Tasarımı (%40,5), İç Mimarlık ve Mimarlık (%41,0) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%48,9) bölüm veya programlarındakilerin ise dikey ince çizgili desene sahip *model 2* olduğunu belirtmişlerdir. Toplamda ise öğretim elamanlarının farklı desene sahip ve kol oyuntusundan gelen geniş kuplu elbise modelleri arasında en çok (%41,4) *model 2*'yi (dikey ince çizgili); ikinci olarak ise (%29,6) *model 7*'yi (balıksırtı) *ince* algılamışlardır. Bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *geniş* olan elbise algılarının yatay kalın çizgili desene sahip en çok (%49,7) *model 3* olduğunu belirtmişlerdir.

Endüstri Ürünleri Tasarımı (%30,6), Görsel Sanatlar ve Resim (%52,0), Grafik ve Grafik Tasarımı (%48,6) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%44,7) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *uzun* olan elbise algılarının dikey ince çizgili desene sahip *model 2*; İç Mimarlık ve Mimarlık (%32,1) bölüm veya programlarındakiler ise dikey kalın çizgili desene sahip *model 4* olduğunu belirtmişlerdir. Toplamda ise öğretim elamanlarının farklı desene sahip ve kol oyuntusundan başlayan geniş kuplu elbise modelleri arasından en çok (%37,2) *model 2*'yi (dikey ince çizgili); ikinci olarak ise %28,5'i *model 4*'ü (dikey kalın çizgili) *uzun* algılamışlardır. *Uzun* algısına ilişkin bölüm veya programlarda görev yapan öğretim elemanları ile kol oyuntusundan gelen geniş kup formlu elbise modelleri arasındaki ilişkinin anlamlı ($p < 0,050$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretim elemanlarının farklı desenli kol oyuntusundan gelen ve geniş kup (Model 1) formlu elbise modelleri ile ilgili bölüm veya programlardaki öğretim elemanları, en çok *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *ince* ve *uzun*; *model 3*'ü (yatay kalın çizgili) ise *geniş* algılamaktadırlar. *İnce* algısında Endüstri Ürünleri Tasarımı bölüm veya programındaki öğretim elamanlarının algısı diğer bölüm veya programlara göre farklılaşmıştır. *Uzun* algısında ise İç Mimarlık ve Mimarlık bölüm veya programındaki öğretim elamanlarının çoğunluğunun algısı diğerlerine göre farklıdır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve dar (kol oyuntusundan gelen) dar kup: Model 2) formlu elbise modellerini algılamalarına ve aralarındaki ilişkiye yönelik bölüm veya programlarına ait analiz bulguları Tablo 3' te sunulmuştur.

Görsel 10. Kol oyuntusundan gelen dar kup (Model 2) formlu elbise modelleri.

Tablo 3.

Bölüm veya programlara göre farklı desenli aynı (kol oyuntusundan gelen – dar kup: Model 2) kuplu elbise modelleri çapraz analizi

			İnce							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	0	16	0	3	1	3	13	0	36
		%	0,0	44,4	0,0	8,3	2,8	8,3	36,1	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	4	26	1	7	2	1	9	0	50
		%	8,0	52,0	2,0	14,0	4,0	2,0	18,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	2	16	3	4	0	1	11	0	37
		%	5,4	43,2	8,1	10,8	0,0	2,7	29,7	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	11	96	6	20	10	12	53	4	212	
	%	5,2	45,3	2,8	9,4	4,7	5,7	25,0	1,9	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	1	24	2	6	1	3	10	0	47	
	%	2,1	51,1	4,3	12,8	2,1	6,4	21,3	0,0	100,0	
Toplam	Sayı	18	178	12	40	14	20	96	4	382	
	%	4,7	46,6	3,1	10,5	3,7	5,2	25,1	1,0	100,0	
Ki-kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 21,306				Sd 28		Sig.(p) 0,812	Expected Count 0,28	
			Geniş							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	4	2	17	3	9	0	1	0	36
		%	11,1	5,6	47,2	8,3	25,0	0,0	2,8	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	14	2	23	2	4	4	1	0	50
		%	28,0	4,0	46,0	4,0	8,0	8,0	2,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	7	3	13	4	9	1	0	0	37
		%	18,9	8,1	35,1	10,8	24,3	2,7	0,0	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	24	8	86	33	32	17	8	4	212	
	%	11,3	3,8	40,6	15,6	15,1	8,0	3,8	1,9	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	11	4	20	3	4	2	3	0	47	
	%	23,4	8,5	42,6	6,4	8,5	4,3	6,4	0,0	100,0	
Toplam	Sayı	60	19	159	45	58	24	13	4	382	
	%	15,7	5,0	41,6	11,8	15,2	6,3	3,4	1,0	100,0	
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 38,284				Sd 28		Sig.(p) 0,093	Expected Count 0,28	
			Uzun							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	2	14	3	5	2	1	9	0	36
		%	5,6	38,9	8,3	13,9	5,6	2,8	25,0	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	3	24	5	4	4	5	5	0	50
		%	6,0	48,0	10,0	8,0	8,0	10,0	10,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	2	14	3	9	3	1	5	0	37
		%	5,4	37,8	8,1	24,3	8,1	2,7	13,5	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	9	56	10	59	5	16	53	4	212	
	%	4,2	26,4	4,7	27,8	2,4	7,5	25,0	1,9	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	4,2	26,4	4,7	27,8	2,4	7,5	25,0	1,9	100,0	
	%	1	18	1	14	2	3	8	0	47	
Toplam	Sayı	24	146	12	88	17	17	74	4	382	
	%	6,3	38,2	3,1	23,0	4,5	4,5	19,4	1,0	100,0	
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 26,713				Sd 28		Sig.(p) 0,534	Expected Count 0,38	

Farklı desene sahip kol oyuntusundan gelen ve dar kup (Model 2) formlu elbise modelleri ile ilgili *ince* olan modele ilişkin yapılan analize (Tablo 3) göre; bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *ince* olan elbise algılarının en çok (%46,6) dikey ince çizgili desene sahip *model 2* olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel analize göre bölüm veya programlarındaki öğretim elemanlarının *geniş* olan elbise algıları en çok (%41,6) yatay kalın çizgili desene sahip olan *model 3*'tür. Bölüm veya programlarındaki öğretim elemanlarının en *uzun* olan elbise algılarının ise (%38,2) dikey ince çizgili desene sahip *model 2* ikinci olarak ise (%23,0) dikey kalın çizgili desene sahip *model 4* olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların farklı desenli ve kol oyuntusundan gelen ve dar kup formlu elbise modelleri ile ilgili bölüm veya programlara göre öğretim elemanları en çok *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *ince* ve *uzun*; *model 3*'ü ise (yatay kalın çizgili) *geniş* algılamaktadırlar. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun geniş ve kol oyuntusundan gelen kup formlu farklı desenli elbise algılarına benzer olarak dar ve kol oyuntusundan gelen kup formlu elbise algılarına ilişkin görüşlerinin paralel olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve geniş (omuzdan gelen- geniş kup: Model 3) kup formlu elbise modellerini algılamalarına ve aralarındaki ilişkiye yönelik bölüm veya programlarına ait analiz bulguları Tablo 4'te sunulmuştur.

Görsel 11. Omuzdan gelen geniş kup (Model 3) formlu elbise modelleri.

Tablo 4.

Bölüm veya programlara göre farklı desenli aynı (omuzdan gelen- geniş kup: Model 3) kuplu elbise modelleri çapraz analizi

			İnce							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	2	11	0	3	1	5	14	0	36
		%	5,6	30,6	0,0	8,3	2,8	13,9	38,9	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	4	15	0	7	4	2	16	2	50
		%	8,0	30,0	0,0	14,0	8,0	4,0	32,0	4,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	5	13	0	5	0	2	12	0	37
		%	13,5	35,1	0,0	13,5	0,0	5,4	32,4	0,0	100,0
	İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	18	73	8	33	10	11	58	1	212
%		8,5	34,4	3,8	15,6	4,7	5,2	27,4	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	3	20	1	5	1	2	15	0	47	
	%	6,4	42,6	2,1	10,6	2,1	4,3	31,9	0,0	100,0	
Toplam		Sayı	32	132	9	53	16	22	115	3	382
		%	8,4	34,6	2,4	13,9	4,2	5,8	30,1	0,8	100,0
Ki-kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 27,597				Sd 28		Sig.(p) 0,486	Expected Count 0,28	
			Geniş							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	2	0	18	3	8	3	2	0	36
		%	5,6	0,0	50,0	8,3	22,2	8,3	5,6	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	4	1	29	5	7	1	1	2	50
		%	8,0	2,0	58,0	10,0	14,0	2,0	2,0	4,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	4	4	18	4	6	1	0	0	37
		%	10,8	10,8	48,6	10,8	16,2	2,7	0,0	0,0	100,0
	İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	31	15	100	20	20	20	5	1	212
%		14,6	7,1	47,2	9,4	9,4	9,4	2,4	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	5	1	27	4	4	2	4	0	47	
	%	10,6	2,1	57,4	8,5	8,5	4,3	8,5	0,0	100,0	
Toplam		Sayı	46	21	192	36	45	27	12	3	382
		%	12,0	5,5	50,3	9,4	11,8	7,1	3,1	0,8	100,0
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 37,066				Sd 28		Sig.(p) 0,117	Expected Count 0,28	
			Uzun							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	4	11	1	7	2	3	8	0	36
		%	11,1	30,6	2,8	19,4	5,6	8,3	22,2	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	10	12	1	16	1	1	7	2	50
		%	20,0	24,0	2,0%	32,0	2,0	2,0	14,0	4,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	1	14	2	11	0	3	6	0	37
		%	2,7	37,8	5,4	29,7	0,0	8,1	16,2	0,0	100,0
	İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	4	60	9	74	6	9	49	1	212
%		1,9	28,3	4,2	34,9	2,8	4,2	23,1	0,5	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	1	16	4	11	3	5	7	0	47	
	%	2,1	34,0	8,5	23,4	6,4	10,6	14,9	0,0	100,0	
Toplam		Sayı	20	113	17	119	12	21	77	3	382
		%	5,2	29,6	4,5	31,2	3,1	5,5	20,2	0,8	100,0
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 56,390				Sd 28		Sig.(p) 0,001	Expected Count 0,28	

Tablo 4' te farklı desene sahip omuzdan gelen ve geniş kup (Model 3) formlu elbise modelleri ile ilgili ince olan modele ilişkin yapılan istatistiksel analize göre; Endüstri Ürünleri Tasarımı (%38,9), Görsel Sanatlar ve Resim (%32,0) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları en *ince* olan elbise algılarının balıksırtı desene sahip olan *model 7*; Grafik ve Grafik Tasarımı (%35,1), İç Mimarlık ve Mimarlık (%34,4) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%42,6) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları en *ince* olan elbise algılarının dikey ince çizgili desene sahip *model 2* olduğunu belirtmişlerdir. Toplamda ise öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve omuzdan başlayan geniş kuplu elbise modelleri arasından en çok (%34,6) *model 2*'yi (dikey ince çizgili); ikinci olarak ise (%30,1) *model 7*'yi (balıksırtı) *ince* algıladıkları görülmüştür. Bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *geniş* olan elbise algılarının en çok (%50,3) yatay kalın çizgili desene sahip *model 3* olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan bütün bölüm veya programlar geniş model algısı hakkındaki düşünceleri paraleldir. Yine *uzun* olan modele ilişkin yapılan istatistiksel analize göre Endüstri Ürünleri Tasarımı (%30,6), Grafik ve Grafik Tasarımı (%37,8) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%34,0) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *uzun* olan elbise algılarının dikey ince çizgili desene sahip *model 2*; Görsel Sanatlar ve Resim (%32,0) ve İç Mimarlık ve Mimarlık (%34,9) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları *uzun* olan elbise algılarının dikey kalın çizgili desene sahip *model 4* olduğunu belirtmişlerdir. Toplamda ise öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve omuzdan başlayan geniş kuplu elbise modelleri arasından en çok (%31,2) *model 4*'ü (dikey kalın çizgili); ikinci olarak ise (%29,6) *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *uzun* algılamışlardır. *Uzun* algısına ilişkin öğretim elemanlarının bölüm veya programları ile elbise modellerine ait görüşleri arasındaki istatistiksel ilişkinin anlamlı ($p < 0,050$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Farklı desenli ve aynı (omuzdan gelen ve geniş) kup formlu elbise modelleri ile ilgili bölüm veya programlara göre yapılan analizlerde öğretim elemanları en çok *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *ince*; *model 3*'ü (yatay kalın çizgili) *geniş* ve *model 4*'ü ise *uzun* algılamaktadırlar. Katılımcıların ince ve uzun algısına ilişkin farklı görüşleri bulunmaktadır.

Bölüm veya program değişkenine göre *ince* algısında modeller arasında en çok dikey ince çizgili elbise, ikinci sırada ise balıksırtı desenli elbise yer almıştır. *Uzun* algısında en çok dikey kalın çizgili elbise ve ikinci olarak ise dikey ince çizgili elbise modeli algılanmıştır. *İnce* algısında Endüstri Ürünleri Tasarımı, Görsel Sanatlar ve Resim bölüm veya programındaki öğretim elemanlarının algılarının diğer bölüm veya programlara göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. *Uzun* algısında da benzer bir durum söz konusu olup; Endüstri Ürünleri Tasarımı, Grafik ve Grafik Tasarımı ile Moda ve Tekstil Tasarımı bölüm veya programındaki öğretim elemanlarının algıları farklılaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve geniş (omuzdan gelen- dar kup: Model 4) kup formlu elbise modellerini algılamalarına ve aralarındaki ilişkiye yönelik bölüm veya programlarına ait analiz bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Görsel 12. Omuzdan gelen dar kup (Model 4) formlu elbise modelleri.

Tablo 5.

Bölüm veya programlara göre farklı desenli aynı (omuzdan gelen – dar kup: Model 4) kumlu elbise modelleri çapraz analizi

			İnce							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri	Sayı	1	12	1	4	0	2	16	0	36
	Tasarımı	%	2,8	33,3	2,8	11,1	0,0	5,6	44,4	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	2	19	1	8	2	4	14	0	50
		%	4,0	38,0	2,0	16,0	4,0	8,0	28,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	3	20	0	6	1	0	7	0	37
		%	8,1	54,1	0,0	16,2	2,7	0,0	18,9	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	24	90	8	18	5	19	45	3	212	
	%	11,3	42,5	3,8	8,5	2,4	9,0	21,2	1,4	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	4	22	4	3	2	1	11	0	47	
	%	8,5	46,8	8,5	6,4	4,3	2,1	23,4	0,0	100,0	
Toplam		Sayı	34	163	14	39	10	26	93	3	382
		%	8,9	42,7	3,7	10,2	2,6	6,8	24,3	0,8	100,0
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 36,488				Sd 28		Sig. (p) 0,230	Expected Count 0,28	
			Geniş							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		
Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri	Sayı	4	2	19	2	5	3	1	0	36
	Tasarımı	%	11,1	5,6	52,8	5,6	13,9	8,3	2,8	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	9	3	27	1	6	3	1	0	50
		%	18,0	6,0	54,0	2,0	12,0	6,0	2,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	5	1	17	4	5	5	0	0	37
		%	13,5	2,7	45,9	10,8	13,5	13,5	0,0	0,0	100,0
İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	19	4	92	27	37	18	12	3	212	
	%	9,0	1,9	43,4	12,7	17,5	8,5	5,7	1,4	100,0	
Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	4	0	25	5	8	2	3	0	47	
	%	8,5	0,0	53,2	10,6	17,0	4,3	6,4	0,0	100,0	
Toplam		Sayı	41	10	180	39	61	31	17	3	382
		%	10,7	2,6	47,1	10,2	16,0	8,1	4,5	0,8	100,0
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 25,370				Sd 28		Sig. (p) 0,608	Expected Count 0,28	
			Uzun							Algılanamadı	Toplam
			Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7		

Bölüm veya Program	Endüstri Ürünleri Tasarımı	Sayı	2	14	3	5	2	1	9	0	36
		%	5,6	38,9	8,3	13,9	5,6	2,8	25,0	0,0	100,0
	Görsel Sanatlar ve Resim	Sayı	5	19	1	11	1	2	11	0	50
		%	10,0	38,0	2,0	22,0	2,0	4,0	22,0	0,0	100,0
	Grafik ve Grafik Tasarımı	Sayı	3	12	1	13	3	1	3	1	37
		%	8,1	32,4	2,7	35,1	8,1	2,7	8,1	2,7	100,0
	İç Mimarlık ve Mimarlık	Sayı	13	83	7	48	6	12	40	3	212
		%	6,1	39,2	3,3	22,6	2,8	5,7	18,9	1,4	100,0
	Moda ve Tekstil Tasarımı	Sayı	1	18	0	11	5	1	11	0	47
		%	2,1	38,3	0,0	23,4	10,6	2,1	23,4	0,0	100,0
Toplam		Sayı	24	146	12	88	17	17	74	4	382
		%	6,3	38,2	3,1	23,0	4,5	4,5	19,4	1,0	100,0
Ki-Kare (Pearson Chi-Square) Analizi			(χ^2) 26,713				Sd 28		Sig.(p) 0,534		Expected Count 0,38

Tablo 5'te farklı desene sahip omuzdan gelen ve dar kup (Model 4) formu elbise modelleri ile ilgili ince olan modele ilişkin yapılan istatistiksel analize göre Endüstri Ürünleri Tasarımı (%44,4) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanlarının *ince* olan elbise algıları balıksırtı desene sahip olan *model 7*; Görsel Sanatlar ve Resim (%38,0), Grafik ve Grafik Tasarımı (%54,1), İç Mimarlık ve Mimarlık (%42,5) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%46,8) bölüm veya programlarındakilerin ise algıları dikey ince çizgili desene sahip *model 2*'dir. Toplamda ise öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve omuzdan başlayan dar kuplu elbise modelleri arasında en çok (%42,7) *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *ince* algılamışlardır. Geniş olan modele ilişkin yapılan istatistiksel analize göre bölüm veya programlarındaki öğretim elemanlarının en çok (%47,1) yatay kalın çizgili desene sahip modeli (*model 3*) *geniş* algıladıkları görülmüştür.

Elbise modelleri ile ilgili *uzun* olan modele ilişkin yapılan istatistiksel analize göre Endüstri Ürünleri Tasarımı (%38,9), Görsel Sanatlar ve Resim (%38,0), İç Mimarlık ve Mimarlık (%39,2) ve Moda ve Tekstil Tasarımı (%38,3) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanları en *uzun* olan elbise algılarının dikey ince çizgili desene sahip *model 2*; Grafik ve Grafik Tasarımı (%35,1) bölüm veya programlarındaki öğretim elemanlarının ise elbise algılarının dikey kalın çizgili desene sahip *model 4* olduğunu belirtmişlerdir. Toplamda ise öğretim elemanlarının farklı desene sahip ve omuzdan gelen ve dar kup formu elbise modelleri arasında en çok (%38,2) *model 2*'yi (dikey ince çizgili) *uzun* algılamışlardır. Bölüm veya program değişkenine göre yapılan istatistiksel analizde; Öğretim elemanları *ince* ve *uzun* algıladıkları elbise *model 2* (dikey ince çizgili); *geniş* algıladıkları elbise ise *model 3* (yatay kalın çizgili) olduğu görülmektedir.

Kol oyuntusundan gelen ve geniş kup formu modeller arasında *uzun* algısı dikey ince çizgili (*model 2*) elbise iken geniş ve omuzdan kup formu modeller arasında ise *uzun* algısı dikey kalın çizgili (*model 4*) elbise olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bölüm veya programlardaki öğretim elemanlarının algılarının *ince* algısında Endüstri Ürünleri Tasarımı ve *uzun* algısında ise Grafik ve Grafik Tasarımı bölüm veya programındaki öğretim elemanlarının algıları farklılaşmış olduğu görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularına göre *ince* algısına ilişkin en çok dikey ince çizgili elbise modeli birinci, balıksırtı elbise modeli ikinci sırada tercih edilmiştir. *Geniş* algısında en çok yatay kalın çizgili elbise modeli algılanmıştır. *Uzun* algısında en çok dikey ince çizgili elbise modeli birinci sırada, ikinci sırada ise dikey kalın çizgili elbise modeli tercih edilmiştir. Katılımcıların algılarını, kup yerine kumaşların bir yanılısma meydana getirerek etkilediği belirlenmiştir. Ancak araştırmada omuzdan gelen ve geniş kup formlu elbiselerde *uzun* model algısının farklılaştığı ve bu kup formunun bir yanılısma ortaya çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan en çok Endüstri Ürünleri Tasarımı bölüm veya programlardaki öğretim elemanlarının görüşlerinde diğer bölüm veya programlara göre algı farklılıkları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum en çok *ince* (kol oyuntusundan gelen- geniş kup: Model 1, omuzdan gelen- geniş kup: Model 3, omuzdan gelen ve dar kup: Model 4) algısında ortaya çıkmıştır. Geniş algısında tüm bölüm veya programların algılarına yönelik görüşleri çoğunlukla paraleldir. *Uzun* algısında ise en çok İç Mimarlık ve Mimarlık bölüm veya programdakilerin (koldan gelen- geniş kup: Model 1, omuzdan gelen- geniş kup: Model 3) algılarının farklılaştığı görülmektedir.

Araştırmada sadece *uzun* algısında öğretim elemanlarının bölüm veya programlarına göre; kol oyuntusundan gelen- geniş kup (Model 1) ve omuzdan gelen- geniş kup (Model 3) formlu elbise modellerine yönelik algıları arasındaki ilişkinin ($p < 0,050$) anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları arasında farklı desenli omuzdan gelen ve dar kup formlu elbise modelleri içinde en geniş algılanan modele (*model 3*) ilişkin olarak geometri ve açı yanılısamalarından Helmholtz'un kare etkisinden söz edilebilir. Bu etkinin moda endüstrisinde ve beden ölçüsü algılanmasında değerlendirilmesi önemlidir (Swami ve Harris, 2012). Thomson ve Mikellidou (2011), Helmholtz (1867) kare yanılısamasının genelliğini araştırmak için yaptıkları çalışmalarında bir mankenin 3 boyutlu görüntülerini kullanarak gerçekleştirdikleri deneyden elde ettikleri bulgulara göre; dikey şeritlere sahip mankenin yatay şeritlere sahip mankenden %10.7 daha geniş bir görünüme sahip olduğunu belirtmişler ve bu etkinin anlamlı olduğu söylemişlerdir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalarda (Taya ve Miura, 2007; Thomson ve Mikellidou 2011; Swami ve Harris, 2012) Helmholtz kare yanılısamasının temel özelliği olan bir bütün içinde çizgi (dikey ve yatay- yan yana) etkisi incelenmiştir. Araştırmada oluşturulan görsellerde dikey ve yatay kalın çizgili kumaş formlu elbiseler yan yana kullanılmalarına rağmen kup etkisi ile birlikte araştırıldığından yatay kalın çizgili elbise modeli, kup çizgileri hangi formda olursa *geniş* olarak algılandığı görülmüştür.

Elbisede kullanılan ince veya kalın dikey boyuna çizgili desenlerin yere yaptıkları dik açı ile yanılısamayı büyük ölçüde etkilediği görülmektedir. İnce veya kalın dikey boyuna çizgiler elbisenin belirlenen sınırlılıkları ile vücut hatlarını ve açılarını vurgulayarak güçlendirmiştir. Öğretim elemanları arasındaki uzun algısının bu durumdan kaynaklandığı söylenebilir. Güngör (2005; 90) çizgilerin “Gözü peşinde sürüklediği, hatta bir çerçeveye kesildiğinde gözün bu yönde hareketine devam ettiği bilinmektedir. Bu özellik, görüntü alanını sınırlayan çerçevenin sınırlarının zorlanmasını, bir anlamda görüntünün çerçeve dışında da devam etmesini sağlayabilmektedir” şeklinde değerlendirmiştir.

Chen ve Peng (2013) yaptıkları araştırmalarında satın alma davranışı üzerindeki ana etkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya katılan kadın deneklerle ilgili paylaştıkları analiz sonuçlarına göre; kadınlar bedenlerine oturan ve dikey çizgili giysileri giymeyi istemektedirler. Ancak araştırmaya katılanların çoğunluğu yatay yönlü desenleri tercih edebileceklerini belirtmelerine rağmen dikey yönlü desenler onlar için oldukça önemlidir. Erkeklerin dikey çizgili giysileri satın alma olasılığı kadınlara göre daha fazladır. Dikey yönlü desenlerin giyme isteklerinin en önemli nedeni, maskülen bir silüet elde edilmesi ve beden şeklini daha düzleştirmesidir. Antonio (2011) gözler yukarı doğru kaydırıldıkça insan beyninin kişiyi olduğundan daha uzun olarak algılayacağını söylemektedir (aktaran: Chen ve Peng, 2013). Yukarıda da belirtildiği üzere elbiselerdeki *uzun* algısında kup çizgilerinden çok kumaş algısı ön plandadır. Dikey ince ve dikey kalın çizgili kumaşta gözlerin yukarı ve aşağı doğru hareketi, elbiselerin (dikey ince- kalın çizgili, balıksırtı desenlerin tercih edilmesi) *uzun* algılanmasına neden olmaktadır. Öte yandan çizgilerin yukarı ve aşağı doğru devam ettirme eğilimi, “Gestalt’ın “devamlılık ilkesi ile de açıklanabilir. Aynı yönde giden birimlerin devam ettirme eğilimine bağlı olarak desenlerin uzun algısında dikey çizgili kumaşların tercihi etkilediği sonucuna ulaştırmaktadır.

İnce, geniş ve uzun algısında en çok tercih edilen kumaş desenlerinin (dikey ince ve kalın çizgili, yatay kalın çizgili ve balıksırtı) elbisedeki kupların etkisi ile ortaya çıkardıkları şekil değişiklikleri (daralma veya genişleme) ve derinlik algısı ile birlikte bir “hareket yanılısaması” ortaya çıkardıkları görülmüştür. Çizgilerin aşağı-yukarı ve sağa-sola doğru devam etme eğilimleri de yanılısamanın ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Ayrıca araştırmada ince, geniş ve uzun algısında en çok çizgili desenli elbise modellerinin algılanmasının çizgili desenlerin birbirine yakın mesafeleri kup etkisinin arka planda kalmasını sağladığı sonucunu göstermiştir. Bu durum Gestalt ilkelerinden çizgilerin “şekil zemin ilişkisi” ilkesi ile açıklanabilir. Katılımcıların nesne algılamalarındaki örgütleyici eğilimleri, kup çizgisinin etkisini azaltarak şekil ve zemini birbirlerinden ayırt etmelerine ve *ince*, *geniş* ve *uzun* algısında çizgili kumaşların tercih edilmesine neden olmuştur.

Araştırmada tercih edilen modeller arasında yatay ince çizgili, kareli, puanlı ve balıksırtı desenli elbise modellerinin algılanma oranının düşük olduğu görülmüştür. Bu araştırmada güzel sanatlar, mimarlık ve tasarım bölüm veya programlarında çalışan öğretim elemanlarının tercih edilme nedenleri arasında algılarının yüksek olması önemli görülmüştür. Algıda ortaya çıkan bazı farklı görüşlerin öğretim elemanlarının önceki öğrenmelerinin, deneyimlerinin beklenti ve güdülerinin kendilerini etkilediği düşünülmektedir. Parsıl'ın (2012: 19) "Bireyin eğitimi gördüğü alandaki bir olay hakkındaki, nesne veya durumlara ilgisi daha fazladır" ifadesi algıda seçiciliği etkileyen iç faktörler arasında yer alan bilgileri ışığında; araştırmaya dahil edilen öğretim elemanlarının aldıkları eğitim veya sonrasında edindikleri deneyimlerin etkisinden söz edilebilir. Özellikle katılımcıların puanlı ve kareli desenle ilgili önceden edinilmiş bilgi ve deneyimlerinin zayıf olduğu ve bu nedenle farklı desenli aynı kuplu elbise modellerinde tercihlerinin düşük oranlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynaklar

- Ağaç, S. ve Sakarya, M. (2015). Optical Illusions and Effects on Clothing Design. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(2), 137-157.
- Altınay, H. ve Yüceer, H. (1992). *Moda ve Tarihi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası
- Anitha, D. (2005). (Editör: Dr. A. Sharada Devi). *Fashion And Apparel Designing, Fashion and Garment Making*. Department of Apparel & Textiles, College of Home Science, Angrau, Hyderabad.
- Avcı Tuğal, S. (2012). *Oluşum Süreci İçinde Op Art*. İstanbul: Hayalperest.
- Beyoğlu, A. (2015). Sanat Eğitiminde Algı, Görsel Algı ve Yanılsama: Victor Vasarely'nin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 333-348.
- Bulduk, S. (Ed.). (2014). *Duyum ve Algı Psikolojisi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri
- Ceylan, İ.G. ve Bahattin Ceylan, H. (2018). Gestalt Teorisinin Etkisinde Kalan Amblem ve Logo Tasarımlarının İncelenmesi. 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu, (01-03 Kasım, İstanbul.
- Chen, T. Z. ve Peng L. H. (2013). Zebra Effect in Fashion Design: Challenging Consumer Stereotype on Striped Clothing. *Fifth International Conference on Service Science and Innovation*, 100-107. DOI 10.1109/ICSSI.2013.29.
- Çağlayan, S., Korkmaz, M. ve Öktem, Ö. (2014 Şub.). Sanatta Görsel Algının Literatür Açısından Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 16.
- Erişti, S.D., Uluuysal, B., ve Dindar, M., (2013). Görsel Algı Kuramlarına Dayalı Etkileşimli Bir Öğretim Ortamı Tasarımı ve Ortama İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 47- 66.
- Güngör, Ş. (2005). Görsel Kompozisyonun Bir Ögesi Olarak Çizgi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 0 (15),85-100.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı. *The Journal of Academic Social Science* 5(47), 480-495.
- Mikellidou, K. (2012). *Illusions of filled extent: psychophysics and neuroimaging methods*. PhD Thesis, University of York, Department of Psychology, December, Toronto, Canada.
- Olgaç, P. (2005). *Moda Resmi*. İstanbul: Ya-Pa Yayın ve Pazarlama.
- Parsıl, Ü. (2012). *Görsel Algılama*. Birinci Baskı, İstanbul: An Kitap.
- Ridgway, J. L., Parsons J. ve Shon M.H. (2016). Creating a More Ideal Self Through the Use of Clothing: An Exploratory Study of Women's Perceptions of Optical Illusion Garments. *Clothing and Textiles Research Journal*, 1-17.
- Sakarya M. ve Ağaç S., (2017). Müller Lyer Optik Yanılsama Etkisinin Elbisede Kup Açısından İncelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3, 494 - 508.
- Sakarya, M. (2018). Giysilerdeki Kup ve Desen Özelliklerinin Beden Formunun Algılanmasına Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Sarıç, Ö. K. (2011). *Optik Yanılsama ve Seramik Sanatında Kullanımı-Uygulamaları*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.

- Sengir, S. (2019). *Görsel İletişimde Algı ve Görsel Kültür*. Görsel İletişim Tasarımı, Editör: Mehmet Sezai Türk, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Swami, V. ve Harris, A. (2012). The Effects of Striped Clothing on Perceptions of Body Size. *Social Behavior and Personality*, 40 (8), 1239-1244.
- Thompson, P. ve Mikellidou, K. (2009). The 3-D Helmholtz square illusion: more reasons to wear horizontal stripes. *Journal of Vision*, (Abstract), 9 (50).
- Thompson, P. ve Mikellidou, K. (2011). Applying the Helmholtz illusion to fashion: Horizontal stripes won't make you look fatter. *i-Perception*, 2(1), 69-76. doi:10.1068/i0405.
- URL 1: Gestalt İlkeleri: <https://www.sutori.com/story/gestalt-ilkeleri--SCAhJU7diLrN788XBggqjKx> adresinden 20 Kasım 2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- URL 2: Buğdaycı, İ. (2008). <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/bdergi/yildiztakimi/pdf/temmuz2008/yttemmuz08.pdf> adresinden 20 Ocak 2015 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- URL 3: Slim Your Body With Fashion Optical Illusion. <https://www.bridgettaes.com/2011/11/03/slim-your-body-with-these-fashion-optical-illusions/> adresinden 30 Ocak 2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- URL 4: Lujan, N. (2013). Fashion Feasibility. URL 4: https://aces.nmsu.edu/pubs/_c/C312/welcome.html adresinden 12 Mart 2015 tarihinde erişim sağlanmıştır.